پارسه پاسارگاد

Parsa Pasargadae

Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

فصلنامه خبری پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

سال چهارم/ شماره ۱۳/ زمستان ۱۳۹۸

عکس روی جلد: نمایی از درگاه کاخ تچر- عکس از : افشین آریافر

شماره صفحه

- سخن سردبیر: یادداشت دکتر حمید فدایی ۱
- اختصاصی: برگزاری نشست تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با همکاری دانشگاه فدرال کازان روسیه ۲
- بازتاب: تاثیر ویروس کرونا بر صنعت گردشگری ایران ۶
- رویداد: گزارشی مختصر از فعالیتهای فصل زمستان کارگروههای مختلف در تخت جمشید، نقش رستم و پاسارگاد ۸
- از دریچه دوربین: نمایی از تخت جمشید در یک روز برفی- عکس از : افشین آریافر
- گزارش یک دیدار: مصاحبه با آقای طهماسب زارع از پیشکسوتان مرمت مجموعه میراث جهانی تخت جمشید ۱۸
- روایت یک بازدید: کشف کتیبه های نویافته پهلوی ساسانی بر فراز نقش رستم ۲۰
- صنایع دستی، گردشگری و بوم گردی: ضرورت آموزش به منظور تامین راهنمای گردشگری تخصصی در حوزه پایگاه های میراث جهانی ۲۲
- بیشتر بخوانیم: معرفی کاروانسراهای حوزه فرهنگی پاسارگاد ۲۴
- پشت جلد: معرفی سنگ نگاره کمان داران شوش

پارسه پاسارگاد

parsa pasargadae

Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

فصلنامه خبری پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

سال چهارم/ شماره ۱۳/ زمستان ۱۳۹۸

مدیر مسئول: حمید فدایی- افشین ابراهیمی

سردبیر: حمید فدایی

ویراستار: مهرناز بردبار

امور اجرایی: مهرناز بردبار- فرزانه گرامی

هیات تحریریه: کارشناسان پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

طراحی لوگو، یونیفرم و صفحه آرایی : افشین آریافر / کانون تبلیغات کوب: ۰۹۱۷۱۱۶۶۱۱۵

نشانی:

دفتر شماره ۱: فارس- مرودشت- مجموعه میراث جهانی تخت جمشید

دفتر شماره ۲: فارس- مرودشت- مجموعه میراث جهانی پاسارگاد

تلفن دفتر شماره ۱: ۴۲۳۴۱۵۵۶-۰۷۱ داخلی ۲۱۲ تلفن دفتر شماره ۲: ۹۱-۴۳۵۸۲۷۹۰-۰۷۱

دورنگار: ۴۲۳۴۱۵۷۳- ۰۷۱

آدرس وب سایت پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد:

www.persepolis.info

www.pasargadae.info

تلگرام:

@persepolis_world_heritage_site

@pasargadae_world_heritage_site

ایمیل:

info@persepolis.ir

مرد و زن چون یک شود آن یک تویی

چونکه یک ها محو شد آنک تویی

تا من و توها همه یک جان شوند

عاقبت مستغرق جانان شوند

(مولانا)

محوطه های میراثی به ویژه از نوع میراث جهانی آن و بخصوص تخت جمشید عرصه ای هستند بی واسطه جهت کشف و شهود. ارتباط بین مخاطب و این محوطه بعنوان دستاوردی از نبوغ و خلاقیت بشری، ارتباطی است بس پیچیده با رنگ و بویی متفاوت نزد هر ذهن. امروزه شواهد بی همتای این سنت فرهنگی در تخت جمشید در میان بی شمار قطعات سنگی بجای مانده از این تمدن با همه پیچیدگی های نماد گونه آن به انحای مختلف قابل جستجو است و با وجود بیان رازگونه آن، می توان به محتوای آن ره یافت.

نظم در سایه قانون بزرگترین دستاورد دولت جهانی هخامنشی است که همواره بزرگ داشته شد و باعث گردید میراث حاصل از آن زمان و مکان را درنوردد و فراتر از قلمرو فیزیکی تاثیری شگرف بر تاریخ بشری گذارد. در نتیجه کالبدی پی ریخت آراسته و مملو از وحدت درونی که نتیجه ذهن منظم در دولت جهانی هخامنشی است. وحدت درونی در کالبد فیزیکی این امپراطوری از چنان شدتی برخوردار است که حتی در قطعات منفصل آن نیز قابل ردیابی است. امروزه قطعه های منظم این امپراطوریِ خفته در خاک در کاوش های از دره سند در هند تا رود نیل در مصر و از کرانه های رود دانوب در اروپا تا آسیای مرکزی همچون نُت هایی آشنا به سادگی قابل بازشناسی است. بی سبب نیست آثار به نمایش درآمده از این امپراطوری بزرگ را در موزه های دنیا در کسری از نگاه و گاه بدون رجوع به اطلاعات آن بخوبی می توان بازشناخت. چنین صورتی نمادگونه از یگانگی در شکل و فرم پیامی عمیق در باطن و سیرت خود دارد... سیرتی که همه جا بجز اهورامزدا را به شهادت و یاری نخواسته است ... سیرتی بدور از دروغ و پر از پندارهای اندرزگونه.

اما چنین محتوایی عمیق چه در صورت و چه در سیرت هنر هخامنشی در گستره امپراطوری، در گفتمان امروزی حفاظت و معرفی از چه جایگاهی برخوردار است و اصولاً در آن چه نوع ارتباطی میان محتوا و حفاظت می توان برقرار کرد؟ مرمت راهی است در جهت بازگرداندن وحدت درونی اثر توام با نگاهداشت لایه های ارزشی و تاریخی آن. رسیدن به چنین درون مایه ای از مرمت ناممکن می نماید مگر با شناخت محتوا و سیرت اثر. بنابراین دستیابی به مفهوم وحدت می تواند در تامین حد و مرز مرمت نقشی تعیین کننده داشته باشد. چنانچه حفاظت را شیوه ای خنثی و بی غل و غش در ارایه هر چه بهتر سیرت اثر و لاجرم انتقال بهتر پیام ذاتی اثر بدانیم بنابراین چگونه باید بدان دست یازید؟ حل چنین پیچیدگی در چگونگیِ بیان بهتر حفاظتی، خود طالبِ گونه ای از «روش شناسیِ حفاظتی» است. روش شناسیِ حفاظتی ضمن ترسیم چارچوب ها در حفاظت و مرمت، مبانی را بر حد مداخله تصویر خواهد کرد.

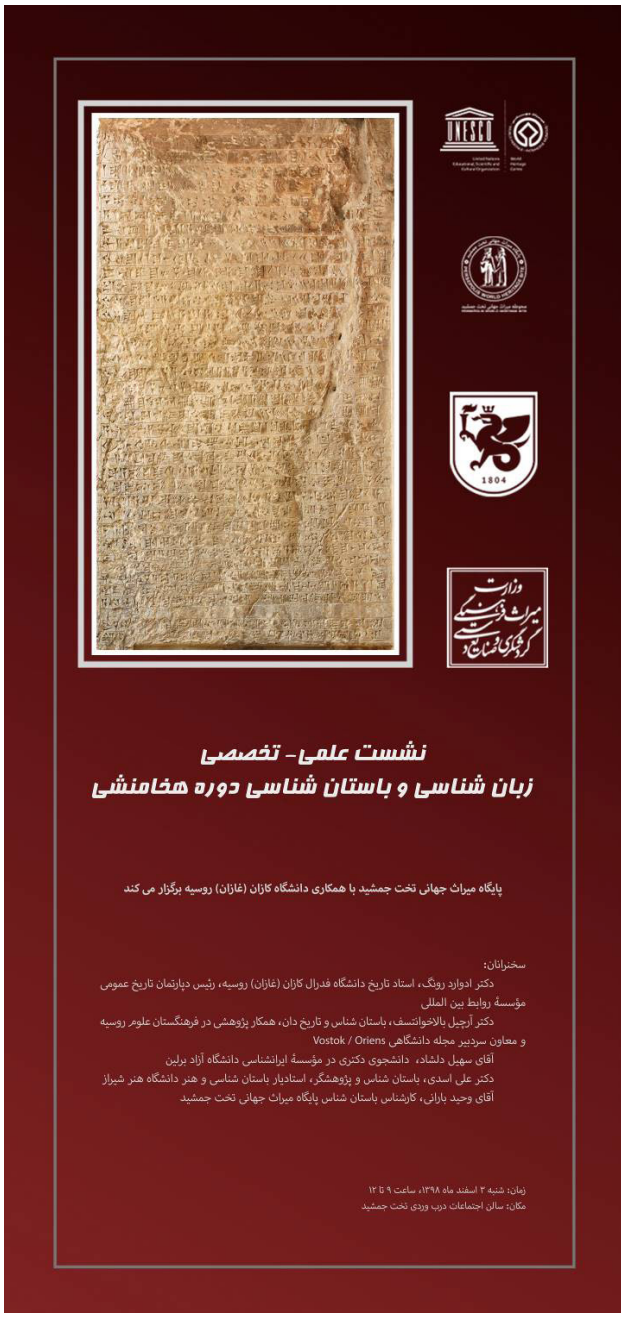

پوستر نشست علمی- تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی در تخت جمشید

برگزاری نشست تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با همکاری دانشگاه فدرال کازان روسیه

نشست تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با همکاری دانشگاه فدرال کازان روسیه و با حضور جمعی از اساتید، مهمانان خارجی، متخصصان و علاقه مندان، در تاریخ ۳ اسفند ماه ۱۳۹۸ در تخت جمشید برگزار گردید. علاوه بر حمید فدایی مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، پنج سخنران در این نشست، موضوعات خود را در زمینه های زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی برای علاقه مندان ارائه کردند.

سخنرانی دکتر حمید فدایی مدیر پایگاه تخت جمشید

در ابتدای این نشست حمید فدایی مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید ضمن خوش آمدگویی به شرکت کنندگان و مهمانان این نشست، در بخش ابتدایی سخنان خود با اشاره به گستردگی قلمرو امپراطوری هخامنشی در خصوص هنر هخامنشی سخن گفت.

وی با بیان این نکته که امروز و در پایتخت این امپراطوری بزرگ یعنی پارسه، در خدمت شما مهمانان هستیم در خصوص هنر هخامنشی صحبت کرد. فدایی ضمن تاکید بر کمال گرایی وصف ناپذیر هنر هخامنشی ادامه داد: هنر هخامنشی دو وجه صورت(ظاهر) و سیرت و یا محتوا را شامل می شود که کالبد و یا صورت این امپراطوری تا حدودی در محوطه های زیادی از جمله در کشورهای گرجستان، در ترکیه، در جمهوری آذربایجان، در لبنان، در ارمنستان و البته در مصر و... شناخته شده است، اما متاسفانه هنوز سیرت و محتوای این امپراطوری بطور کامل شناخته نشده و نیازمند پژوهش های منظم است که در دهه های قبل دنبال شده ولی مدتهاست که آنطور که باید و شاید دنبال نمی شود.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در ادامه گفت: ما قصد داریم در این نشست علمی بخشی از فعالیتهای همکارانمان و محققان دانشگاه فدرال کازان روسیه را در این ارتباط ارایه نماییم که خود در شناسایی سیرت و روشن تر شدن بخشی از تاریکی تاریخ این امپراطوری کمک خواهد نمود. امپراطوری که به گواهی گل نبشته ها و سنگ نبشته های آن همیشه به صلح، دوستی و پرهیز از دروغ تشویق شده و آزادی مذاهب در گستره این امپراطوری از جمله ویژگی های آن بوده است و توجه به همه این نکات از موارد منحصر به فردی است که ما باید در بخش سیرت هنر و تمدن هخامنشی به دنبال شناخت و عرضه آن باشیم.

سخنرانی پروفسور ادوارد رونگ با موضوع: قطعه ای از یک کتیبهٔ پارسی باستان از فاناگوریا: تفاسیر کتیبه شناسی و تاریخی

در بخش دوم سخنرانیها، پروفسور ادوارد رونگ سخنرانی خود را با موضوع: قطعه ای از یک کتیبهٔ پارسی باستان از فاناگوریا: تفاسیر کتیبه شناسی و تاریخی آغاز کرد.

ایشان با اشاره به کاوش هیات روسی در سال ۲۰۱۶ در فاناگوریا و کشف کتیبه ای شش خطی در این منطقه ادامه داد: پژوهش در خصوص این قطعه از کتیبه، اولین بارتوسط آقایان نیکیتین و کوزنستف با همکاری ژان پیترو بازلو از دانشگاه ناپل ایتالیاانجام شد.

رونگ در خصوص مشخصات این کتیبه گفت:یک روی این کتیبه نوشته دارد و پشت کتیبه بدون نوشته است. وی گفت: در گزارش اولیه گفته شد که بخش پشتی کتیبه صیقل داده شده و صاف است و بنابراین ممکن است یکی از کتیبه های داریوش کبیر در مصر باشد و در گزارش دوم گفتند این قطعه صیقل داده نشده و شکسته شده است و این قطعه تکه ای از کتیبه ای است که احتمالا جزو کتیبه های یادمان نبوده است. ایشان در پایان سخنان خود با تاکید بر این نکته که این کتیبه هیچ نقش برجسته ای به همراه ندارد در خصوص جزییات خط این کتیبه صحبت کرد.

سخنرانی آقای سهیل دلشاد با موضوع:
کاتبان و سنگ تراشان:نسخه بابلی کتیبه آرامگاه داریوش اول(DNa)"

سخنران سوم این نشست آقای سهیل دلشاد، دانشجوی دکتری زبان شناسی در مؤسسه ایرانشناسی دانشگاه برلین بود که سخنرانی خود را با موضوع کاتبان و سنگ تراشان: نسخه بابلی کتیبه آرامگاه داریوش اول(DNa)" ادامه داد.

ایشان در بخش اول سخنرانی خود با اشاره به استفاده از سنگ و گل به عنوان ابزار نوشتاری گفت: یکی از موارد هنر نوشتن نوشته ها بر روی سطح سخت، سنگ است که باعث می شود قسمتی از هنر کتابت را به مساله کسب مهارت نوشتن روی سنگ اختصاص دهند. دلشاد در بخش دیگر سخنرانی خود درباره نحوه شکل گیری کتیبه های سلطنتی توضیحاتی ارائه کرد.

وی در ادامه در مورد نقش کاتبان سلطنتی و مورد اعتماد شاه صحبت کرد و در مورد کاتبان سنگتراش با مثالی از نسخه بابلی کتیبه بیستون در کرمانشاه و در نهایت توضیحاتی در خصوص نسخه کتیبه های سنگی خشایارشا در تخت جمشید که با نام XPf شناخته می شوند ارائه کرد. سهیل دلشاد در این خصوص توضیح داد که تمام ۴ نسخه فارسی باستان این کتیبه دارای ویژگیهای مشترک و حتی اشتباهات نگارشی مشترک هستند، بنابراین هر ۴ نسخه این سنگنوشته توسط یک نفر نوشته شده است.

دلشاد در ادامه در خصوص کتیبه های نقش رستم در بالای آرامگاه توضیحاتی ارائه کرد. سپس با توضیح این نکته که تمرکز در این سخنرانی بر نسخه بابلی کتیبه DNa است، توضیح داد که این کتیبه ۳۶ خط دارد، دارای ۲ قسمت است که قسمت اول ۳۴ خط دارد و دو خط پایانی با یک فاصله از ۳۶ خط، نوشته شده است. ایشان در بخش پایانی سخنرانی خود توضیحاتی درباره ترجمه این کتیبه و ویژگیهای نگارشی آن و نحوه نگارش و حکاکی خطوط بر روی آن ارائه کرد.

سخنرانی دکتر علی اسدی با موضوع: بررسی نتایج کاوشهای باستان شناختی سالهای ۱۳۹۱ و۱۳۹۳ در آبراهه های تخت جمشید

چهارمین سخنران نشست علمی- تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی مجموعه میراث جهانی تخت جمشید که با همکاری دانشگاه فدرال کازان روسیه در تاریخ ۳ اسفند ماه ۱۳۹۸ در تخت جمشید برگزار شد، دکتر علی اسدی، سرپرست کاوش آبراهه های تخت جمشید و استادیار باستان شناسی دانشگاه هنر شیراز بود.

وی در سخنرانی خود به بررسی نتایج کاوشهای باستان شناختی سالهای ۱۳۹۱ و۱۳۹۳ در آبراهه های تخت جمشید پرداخت. ایشان در ابتدا با بیان مقدمه ای درباره شبکه آبراهه ها به تاریخچه کاوش این سازه ها پرداخت از جمله اینکه بخش های منتهی به خروجی این شبکه تا یکی دو دهه اخیر کاوش نشده باقی مانده بود و البته سر انجام بین سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴ کاوش گردید، سپس از سال ۹۱ با هدف ایجاد یک مسیر موقت برای برون رفت آب از سطح بناهای تختگاه، کاوش در امتداد اصلی خروجی آبراهه ها که در گوشه جنوب خاوری تختگاه قرار داشت آغاز شد.

سرپرست کاوش آبراهه های تخت جمشید در ادامه گفت: در این کاوش که نزدیک به چهارماه طول کشید، شواهد جدیدی از چشم انداز محدوده جنوبی تختگاه تخت جمشید در دوره هخامنشی حاصل شد. از جمله چند آبراه کوچک و متوسط که بر اساس شکل و جهت آنها، امکان بازسازی نسبی وضعیت محدوده مجاور دیواره جنوبی تختگاه را ایجاد نمود.

ایشان تصریح کرد: به منظور ادامه دادن و تکمیل فعالیت های فصل کاوش ۱۳۹۱ ، فصل دوم این کاوش ها نیز در تابستان ۱۳۹۳ به انجام رسید که در نهایت جزییات و نکات جدیدی در ارتباط با نقشه کلی آبراهه های ساختمان خزانه و همچنین آگاهی های جدیدی درباره دیواره جنوبی تختگاه به دست داد. اسدی در پایان از جمله مهترین نتایج فصل کاوش ۱۳۹۳ را شناسایی یک خروجی دیگر آبراهه ها که تنها مختص به بنای خزانه بوده و همچنین به دست آمدن شواهد تکمیلی در مورد وجود یک فضای آبگیر مانند در محدوده جنوبی تختگاه تخت جمشید برشمرد.

سخنرانی دکتر آراچیل بالاخوانتسف با موضوع: نامهای ایرانی در فاناگوریای کهن

"نامهای ایرانی در فاناگوریای کهن موضوع پنجمین سخنرانی این نشست بود که توسط دکتر آرچیل بالاخوانتسف ارائه گردید.

وی در این سخنرانی به دو نام پیدا شده آراتریس و آرپاتریس اشاره کرد که با ریشه ایرانی بر روی کتیبه های فاناگوریا حک شده بودند و در نهایت آنها را با مکانهایی در افغانستان(افغانستان امروزی) و شمال هند مطابقت دادند.

بالاخوانتسف در بخش دیگر این سخنرانی در ارتباط با تغییرات آوایی و معنایی نامهای مذکور از ناحیه فاناگوریا در شمال دریای سیاه به منطقه ایران شرقی نیز اشاره داشت.

سخنرانی وحید بارانی با موضوع: بررسی روشمند شواهد باستان شناسی محوطه های هخامنشی دشت مرودشت

وحید بارانی کارشناس باستان شناسی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، سخنران ششم و پایانی نشست تخصصی زبان شناسی و باستان شناسی دوره هخامنشی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید بود که به بررسی روشمند شواهد باستان شناسی محوطه های هخامنشی دشت مرودشت پرداخت.

بارانی در ابتدا به ذکر مقدمه ای از فارس به عنوان یکی از مهمترین استان های ایران از لحاظ مطالعات باستان شناسی و حوزه رودخانه کر که دارای توالی از دوران پارینه سنگی تا دوران اسلامی است-، پرداخت.

وی در ادامه به ارائه توضیحاتی در خصوص پیشینه ای از مطالعات باستان شناسی با شکل گیری پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در ضوابط عرصه و حریم این پایگاه و مطالعات هیات مشترک ایران- ایتالیا و فرانسه با توجه به اهمیت حریم درجه ۱ تخت جمشید و شهر پارسه پرداخت.

ایشان در ادامه، گزارش کوتاهی از بررسی و تهیه نقشه باستان شناسی طی دو فصل گذشته و ارائه محوطه های هخامنشی غرب تخت جمشید که از اهمیت ویژه ای برخوردار است ارائه کرد.

کارشناس باستان شناس پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در پایان گزارشی از سیر تحول پایه ستون ها در دوران تاریخی دشت مرودشت و ثبت بانک اطلاعات اشیاء مکشوفه دشت مرودشت و ارائه کاملی از شکل گیری و سیر تحول این پایه ستون ها در دوران تاریخی را برای علاقه مندان تشریح کرد.

تاثیر ویروس کرونا بر صنعت گردشگری ایران

گردآورنده: مهرناز بردبار

ویروس‌ها همواره جزئی از زندگی بشر بوده‌اند و هر از گاهی با نامی‌جدید به زندگی انسانها وارد شده و آنها را با چالش‌ها و دغدغه‌های جدیدی مواجه کرده‌اند. ورود ویروس کرونا به ایران نیز همچون سایر کشورها اثرات منفی با خود آورده که صنعت گردشگری نیز از آن بی تاثیر نمانده است. گردشگری یکی از معدود حوزه‌های اقتصاد ایران بود که پس از تحریم‌های رئیس جمهور آمریکا (دونالد ترامپ) علیه آن کشور پس از خروج امریکا از برجام سقوط شدیدی نداشت. با این حال، اکنون با پاندمی کرونا در ایران این صنعت نیز دچار بحران شده است. اگرچه پیش از ورود ویروس کرونا به ایران افزایش قیمت سوخت، ترور سردار سلیمانی و ساقط شدن هواپیمای اوکراینی به صنعت گردشگری ایران ضربه زد اما اکنون با گسترش شیوع ویروس کرونا در ایران این صنعت بیش از پیش دچار بحران شده است و به نوعی می توان گفت شیوع بیماری کرونا در جهان و ایران صنعت گردشگری کشورمان را ضربه فنی کرد.

این در حالی است که ورود ویروس کرونا به ایران و همزمانی اش با تعطیلات نوروز درآمد گردشگری ایران در این ایام را به مرحله خاموشی رساند چرا که هرساله کشورمان در تعطیلات نوروز پذیرای تعداد زیادی گردشگر داخلی و خارجی بود اما امسال با توجه به شیوع کرونا نه تنها سفرهای خارجی بلکه حتی سفرهای داخلی هم لغو شد و بسیاری از مشاغل پیک کاری خود را از دست داده و متضرر شدند.

براساس پیش بینی‌ها و برنامه‌ریزی‌های انجام شده قرار بود در سال ۱۳۹۹ با اجرای اقداماتی، چون حذف ویزا برای گردشگران چینی و تمرکز بر بازارهای هدف تازه، تعداد گردشگران خارجی ورودی به کشور به ۱۰ میلیون نفر برسد. این در حالی است که دبیر تشکل‌های ملی گردشگری در سخنانی اعلام کرد: ویروس کرونا فقط در دو ماه اسفند و فروردین، ۵۳۰۰ میلیارد تومان خسارت به صنعت گردشگری وارد کرده است. به گزارش ایسنا به نقل از روابط عمومی جامعه هتلداران ایران، جمشید حمزه‌زاده که به نمایندگی از تشکل‌های گردشگری در نشست نمایندگان و فعالان بخش خصوصی با رییس‌جمهور حضور داشت، در سخنانی به بحران‌هایی که گردشگری از سال ۹۸ تا کنون با آن روبه‌رو شده است، اشاره کرد و افزود: گردشگری تنها صنعتی بود که در جریان تعطیلی‌های دوره کرونا آسیب صددرصدی دید و حدود ۵۳۰۰ میلیارد تومان فقط در ماه‌های اسفند و فروردین متضرر شد. او ادامه داد: این ضرر به صنعتی وارد شده است که ۲۴۰ هزار نفر به صورت مستقیم و ۵۵۰ هزار نفر غیرمستقیم در آن مشغول به کارند.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی پیش‌تر طی یک برآورد کلی میزان خسارت ناشی از شیوع ویروس کرونا را به سه بخش میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۳۸۰۰ میلیارد تومان اعلام کرده بود. در این بین دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری از آغاز شیوع ویروس کرونا تا به امروز هزار و ۲۰۳ میلیارد و ۳۰۰ میلیون تومان، تأسیسات گردشگری هزار و ۸۰۰ میلیارد تومان، راهنمایان گردشگری ۱۲۶ میلیارد تومان و مؤسسات و مراکز آموزشی گردشگری ۴۹ میلیارد تومان خسارت دیده‌اند.گفتنی است آمار ارائه شده در این گزارش حداقل خسارت وارده به صنعت گردشگری با درنظر گرفتن هزینه کارگر، اجاره مکان، تورهای کنسلی و بیکاری راهنمایان گردشگری است.

در همین رابطه علی‌اصغر مونسان وزیر میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران عصر سه‌شنبه ۵ فروردین ۱۳۹۹ با حضور در برنامه زنده «گفت‌وگوی خبری» از شبکه خبر، به تشریح مهم‌ترین اقدامات این وزارتخانه در هر سه حوزه ماموریت‌های تخصصی در سال گذشته و برنامه‌ریزی‌ها برای این سه حوزه در سال جدید پرداخت.

او در ابتدای صحبت‌های خود و در پاسخ به سئوال مجری برنامه در خصوص تاثیر کرونا بر صنعت گردشگری گفت: «شیوع کرونا به صنعت گردشگری آسیب‌هایی را وارد کرده است؛ اما از همان روزهای اول شیوع این ویروس از آن جایی که عضو ستاد ملی مدیریت کرونا و نیز رئیس کمیته گردشگری و فضاهای ورزشی این ستاد بودم برنامه‌ریزی‌ها برای آسیب حداقلی به این صنعت آغاز شد».

دکتر مونسان گفت: «در همان ابتدا دستورالعمل و پروتکل‌هایی را برای واحدهای اقامتی سراسر کشور صادر کردیم، برنامه‌های نوروزی لغو شد و موضوع رعایت مسائل بهداشتی در تمام محیط‌ها و اماکن تحت نظارت این وزارتخانه به‌طور جدی در دستور کار قرار گرفت».

او ادامه داد: «یکی از مسائلی که از همان روزهای ابتدای شیوع کرونا با آن روبه رو شدیم مراجعه مردم برای لغو تور، بلیت و یا اقامتی بود که از قبل رزرو کرده بودند که از آن‌ها خواستیم به جای لغو این رزروها، زمان سفر خود را به بعد از مهار کرونا منتقل کنند و خوشبختانه شاهد همکاری‌های بسیار خوب مردم بودیم و این قول را نیز به هموطنان عزیز می‌دهیم که بعد از مهار کرونا رزرو بلیت، تور و یا اقامت آن‌ها بدون افزایش قیمت در زمان مناسب اعمال شود».

وزیر میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی ادامه داد: «از دو سال پیش در حوزه گردشگری شاهد یک رشد بسیار خوب در جذب گردشگران خارجی بودیم، در سال ۹۶، تعداد ۴میلیون و ۶۰۰ هزار گردشگر خارجی، در سال ۹۷، تعداد ۷ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر و در ۱۱ ماهه سال گذشته ۸ میلیون و ۷۰۰ هزار گردشگر خارجی وارد کشور شدند که البته برنامه‌ریزی‌های ما برای جذب ۱۰ میلیون گردشگر بود اما شیوع ویروس کرونا باعث شد تا به صورت موقت شاهد توقف ورود گردشگران خارجی به کشور باشیم.».

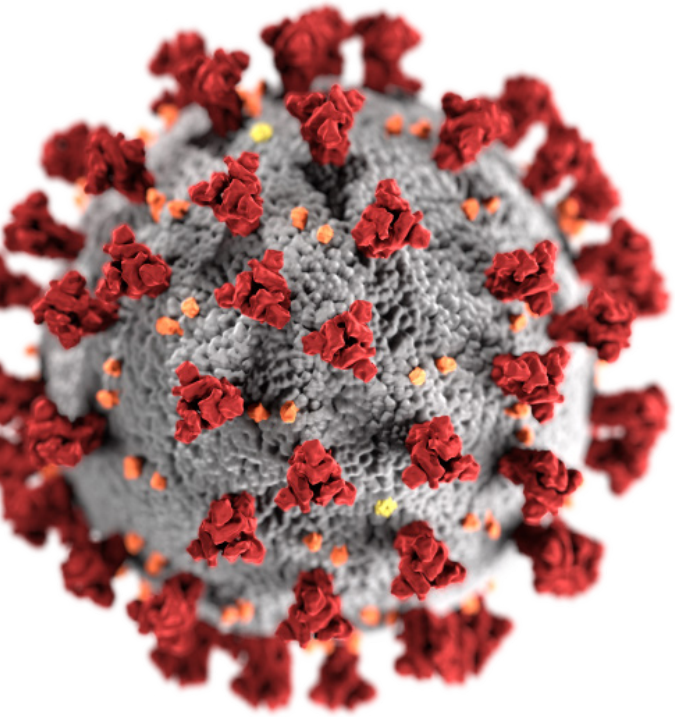

او ادامه داد: «این در حالی است که حجم سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری نیز به شدت افزایش یافته است به گونه‌ای که شاهد سرمایه‌گذاری ۲۰۰ هزار میلیارد تومانی در صنعت گردشگری هستیم و در حال حاضر ۵۰۰ هتل در کشور در حال احداث است که بخشی از آن‌ها هتل‌های ۵ ستاره هستند».

دکتر مونسان گفت: «تعداد بوم‌گردی‌ها نیز از ۴۰۰ واحد در دو سال پیش در حال حاضر به ۲هزار واحد رسیده است و این در حالی است که بر اساس برنامه‌ریزی‌ها قصد داشتیم تا پایان دولت دوازدهم به این عدد دست پیدا کنیم».

او ادامه داد: «در کنار این اقدامات عمرانی و زیرساختی یکی از اقدامات مهم در حوزه گردشگری، تدوین سند جامع گردشگری است؛ این سند به زودی از سوی دولت تصویب می‌شود. این مژده را هم به مردم عزیزمان باید بدهم که برنامه اقدام ملی گردشگری نیز با همکاری یونسکو و سازمان جهانی گردشگری در حال تدوین است و در سال ۱۳۹۹ نهایی خواهد شد».

در پایان باید گفت اگرچه شیوع این ویروس یک مساله جهانی است و همه کشورهای جهان را درگیر کرده و پیامدهای بسیار منفی از نظر اقتصادی برای کشورهای مختلف دنیا داشته است، اما نمی‌توان این موضوع را انکار کرد که پاندمی ویروس کرونا، ماجرای حادثه هواپیمای اوکراینی و بسیاری از موضوعات اخیر دیگر، اثرات نامطلوبی بر صنعت گردشگری کشور باقی گذاشته است و به نوعی صنعت گردشگری ایران را به حال اغما درآورده است. آنچه مسلم است این است که اگرچه مشخص نیست چه زمانی وضعیت، به حالت عادی باز می‌گردد اما به یقین با مرور زمان این موضوعات هم مرتفع شده و صنعت گردشگری ایران بار دیگر جان خواهد گرفت، اما اخباری که باعث نگرانی بیشتر دولت ها شده است و جمع زیادی از کارشناسان بر آن تاکید دارند، این است که تاثیر ویروس کرونا بر صنعت گردشگری ممکن است تا سال ۲۰۲۱ ادامه یابد و شاید به این زودی ها همه چیز به روال عادی خودش برنگردد.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید از پاکنی و آبیاری درختان پردیس خبر داد

حمید فدایی با اعلام این خبر افزود: با احداث یک حلقه چاه عمیق در نزدیکی جنگل پردیس، آبیاری درختان در سال جاری آغاز شد.

وی ادامه داد: پایگاه تخت جمشید توانسته است با هزینه ای بالغ بر یک صد میلیون ریال، جنگل را ساماندهی و پاکنی کند. این عمل نه تنها موجب رویش دوباره ریشه درختان شده بلکه باعث از بین رفتن علف های هرز و مانع از آتش سوزی در سال آتی خواهد شد.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در پایان خاطر نشان کرد: تا کنون این پایگاه توانسته میزان ۳۰ هکتار از اراضی جنگل را ساماندهی کند، همچنین برابر با برنامه زمانبندی احیای مسیر های آبیاری نیز در ادامه انجام خواهد شد.

نهال‌های جوان جایگزین درختان کهنسال محوطه تخت جمشید می‌شود

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در اینباره گفت: درختان کهنسال موجود در محوطه این مجموعه تاریخی که بر اثرخشکسالی و آفت‌زدگی دچار آسیب شده‌اند با نهال‌های جوان جایگزین می‌شوند.

حمید فدایی، یکشنبه در گفت و گو با ایرنا اظهار داشت: تعدادی از درختان اطراف محوطه جهانی تخت‌جمشید در سال‌های اخیر بر اثر خشکسالی و آفت خشک شده‌اند و تصمیم بر این گرفته شد که به جای این درختان خشک شده، نهال جدید کاشته شود.

وی اضافه کرد: حدود ۱۰۰ اصله درخت در سال‌های گذشته در پی خشکسالی و آفت در این منطقه خشک شده که با توجه به اینکه اکنون فصل کاشت درخت است، این درختان با نهال‌های درخت کاج جایگزین شده است.

کاشت کاج‌های جوان

فدایی ادامه داد: حدود ۵۰ سال پیش چند ده هکتار درخت کاج در اطراف محوطه بنای جهانی تخت جمشید و قسمت ورودی این میراث تاریخی کاشته شده که بخش‌هایی از این درختان در دوران مختلف از کنترل میراث فرهنگی خارج شده و در اختیار دستگاه‌ها و نهادهای دیگر قرار گرفته است.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید بیان کرد: تعدای از این درختان دچار کهنسالی شده و همچنین در سال‌های گذشته به دلیل عدم رسیدگی اصولی به تمام این درختان، برخی از آنها به سبب کم آبی و بیماری و همچنین آسیب‌های انسانی، خشک شده است.

وی گفت: ظرف ۲ سال گذشته بیش از ۵۰ هکتار از این اراضی که اتفاقا بیشترین درختان خشک را در خود جای داده با پیگیری‌های حقوقی وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و اداره‌کل میراث فرهنگی استان فارس و پایگاه میراث جهانی تخت جمشید تحت تملک میراث فرهنگی درآمده و رسیدگی به درختان، آبیاری به موقع و جایگزین کردن درختان خشک با درختان جوان چند ساله در دستور کار پایگاه میراث جهانی تخت جمشید قرار گرفته است.

فدایی تاکید کرد: از همه بازدیدکنندگان، گردشگران به ویژه اهالی شهرستان مرودشت درخواست می‌کنیم ضمن رعایت اصول بهداشتی و زیست محیطی در این پهنه سبز و زیبا، از روشن کردن آتش، ریختن زباله و هرگونه فعالیتی که به این درختان زیبا و کهنسال آسیب بزند جدا خودداری کنند و مجموعه جهانی تخت جمشید را در بهسازی این فضای سبز یاری دهند.

پی نوشت: در ماههای اخیر، کلیپی در فضای مجازی بین کاربران به اشتراک گذاشته شد، مبنی بر اینکه عده‌ای در حال قطع درختان اطراف تخت جمشید هستند، راوی این فیلم در این کلیپ از عموم مردم درخواست کرده که با به اشتراک گذاشتن آن، دلیل این کار را از مسوولان جویا شوند!

تصاویری از ساماندهی چوب فرش های پلکان ورودی تخت جمشید

شاسی کشی چوبی اطراف پلکان اصلی تخت جمشید

ساماندهی مسیر بازدید توسط شن گرد گوشه، مشکلاتی نظیر حرکت شن و قرارگیری در مسیر پلکان را برای بازدیدکنندگان مجموعه تخت جمشید به وجود آورده بود. مشکلاتی که مانع حرکت راحت در مسیر و آسیب به آثار سنگی پلکان می‌شد. از این‌رو دفتر فنی تخت جمشید با طراحی و نصب شاسی چوبی لبه پلکان مانع حرکت این شن‌ها و تثبیت آن‌ها در موقعیت خود گردید.

تصاویری از نصب پلکان موقت کاخ آپادانا

خارج کردن پلکان شمالی آپادانا از مسیر بازدید

به دلیل فرسایش حاصل از بازدید گردشگران و همچنین آسیب‌هایی که برای آثار دیواره پلکان به وجود آمده بود با نصب پلکان موقت در ضلع شمال غربی کاخ آپادانا، مسیر بازدید از پلکان اصلی کاخ تغییر کرد. نصب این پلکان اقدامی اساسی و مهم در جهت حفظ و نگهداری پلکان شمالی کاخ آپادانا است. با اجرای این پلکان موقت، پلکان اصلی کاخ از فرسایش و تخریب حاصل از بازدید در امان خواهد ماند.

تصویری نهایی از طبقات پس از ساماندهی

تصویری از کارگران فنی در حال جابجایی قفسه های نگهدارنده ◁

ساخت و نصب قفسه‌های نگهدارنده آثار ثبتی دشت مرودشت

تعـدد آثـار به‌دسـت‌آمده در دشـت مرودشـت و انتقـال آن‌هـا بـه تخت جمشـید نیازمنـد محلـی مناسـب جهـت نگهـداری و از طرفـی دسترسـی راحـت پژوهشـگران جهـت اسـتفاده و پژوهـش مـی باشـد. ازایـن‌رو بـا طراحـی و سـاخت قفسـه‌های فلـزی نگهدارنـده آثـار سـنگی تـا وزن ۵۰۰ کیلوگـرم بـر مترمربـع و نصـب آن‌هـا در تاقی‌هـای جنـب مـوزه تخـت جمشـید آرشـیو مـورد نظـر سـاماندهی گردیـد.

ساماندهی آب‌های سطحی ایوان شرقی کاخ آپادانا در تخت جمشید

نمایی از شیب بندی ایوان شرقی کاخ آپادانا

بـا از بیـن رفتـن سـقف کاخ‌هـا در طـی سـالیان متمـادی و درنتیجـه برهـم خـوردن نظـم دفـع آب‌هـای سـطحی از نـاودان و نهایتـاً وارد شـدن بـه آبراهه‌هـای سـنگی صفـه مشـکلاتی بـرای محوطـه تخـت جمشـید بـه وجـود آمـده بـود. بـه همیـن منظـور گروه‌هـای مختلـف فعـال در مجموعـه تخـت جمشـید در طـول سـالیان اخیـر تـلاش هـای بسـیاری در شـیوه دفـع آب نمودنـد. یکـی از ایـن نقـاط، ایـوان شـرقی کاخ آپادانـا اسـت کـه در جهـت حفاظـت هرچـه بیشـتر آثـار پشـت پلـکان از رطوبـت و رطوبـت گیـری پشـت پلـکان ایجـاد شـده اسـت. امـا قرارگیـری سـقف آن در تـراز پاییـن تـر از سـطح کـف کاخ منجـر بـه حرکـت آبهـای سـطحی بـه دریچـه جابجایـی هـوا و نهایتـا ورود آب بـه رطوبـت گیـر شـده کـه خـود باعـث بـروز مشـکلات حفاظتـی دیگـری مـی شـد. از ایـن رو رفـع ایـن مشـکل در دسـتور کار قرارگرفـت مشـاوره و طراحـی هـای لازم بـا همـکاری کارگـرو هـای مرتبـط پایـگاه انجـام شـد. مدیریـت ایـن پـروژه را دکتـر حمیـد فدایـی مدیـر پایـگاه تخـت جمشـید و مسـئولیت کارگاه را آقـای ابـوذر دهقانـی بـر عهـده گرفـت. بـا همـکاری گـروه هـای باسـتان شناسـی و حفاظـت و مرمـت منهـول هـای جدیـدی در قسـمت هـای کاوش شـده ایجـاد شـد و توسـط لولـه پلـی اتیلـن بـا دریچـه هـای بازدیـد در چنـد نقطـه مسـیر حرکـت لولـه آبهـای سـطحی حاصـل از بارندگـی بـه آبراهـه منتقـل شـد. در نهایـت بـا اقدامـات بـه عمـل آمـده مشـکل دفـع آب و رطوبـت حاصـل از آن و همچنیـن مشـکلات حرکـت آب در مسـیر بازدیـد در ایـن محـل پایـان یافـت.

ساماندهی منهول های موجود در کاخ آپادانا

تالار آپادانا ازجمله محل‌هایی است که به دلیل دفع نشدن آب باران در سطح و آبراهه‌های زیر آن دچار مشکلات گوناگونی بود. ازاین‌رو با بازدیدهای میدانی و بررسی‌های صورت گرفته حاصل از تلاش کارگروه‌های فعال در بخش ساماندهی آب‌های سطحی کاخ آپادانا با مدیریت دکتر حمید فدایی و مسئولیت کارگاهی آقای ابوذر دهقانی از کارشناسان دفتر فنی و با همکاری کارگروه حفاظت و مرمت منهول های موجود و استفاده نشده در سطح کاخ آپادانا شناسایی و احیا گردید و در نهایت جهت شیب بندی به‌عنوان نقاط کمکی مورداستفاده قرار گرفتند.

گروه فنی و مرمت گران در حال باز کردن و پاکسازی منهول های مسدود شده

تصویری از منهول دوره هخامنشی از نمای نزدیک

مرمت دیواره آبراهه آسیب دیده کاخ آپادانا

به دلیل عدم دفع آبهای سطحی در بخشی از کاخ آپادانا، آب باران انباشت شده در سطح این کاخ و باز شدن راه نفوذ آب به صورت طبیعی و از نقطه محل هایی که کمترین ارتفاع آبراهه تا سطح کاخ را داشت منجر به تخریب دیواره آبراهه زیرین و جاری شدن در سطح آبراهه شده بود و در پی آن آسیب هایی نظیر شوره زدگی و فرسایش در دیواره آبراهه را به دنبال داشت. این آسیب ها با هر بارش باران بیشتر و جدی تر می شد از این رو در اقدامی حفاظتی و مرمتی کارگروههای فعال در بخش ساماندهی آبهای سطحی کاخ آپادانا، اقدام به مرمت دیواره فرو ریخته کردند و در حین مرمت با لوله گذاری در این نقطه آب را به شیوه صحیح و ساماندهی شده به آبراهه انتقال دادند تا در نهایت مانع از تخریب مسیر حرکت آب در آینده شود.

تصویری از انجام مرمت دیواره آبرهه کاخ آپادانا

تصویری از انجام مرمت دیواره آبرهه کاخ آپادانا

شیب بندی در بخش شمالی کاخ آپادانا و انجام حفاظت های اضطراری

قرارگیری آثار به‌دست‌آمده از کاخ آپادانا در بخش شمالی کاخ و مسدود شدن مسیر حرکت آب باران در درازمدت، سبب رویش گیاهان و آسیب‌های جدی در آستر دیواره و سنگ‌ها و نقش‌های حجاری شده در تراز ارتفاعی پایین‌تر بخش شمالی کاخ آپادانا شده بود. ازاین‌رو کارگروه حفاظت و ساماندهی با انتقال این آثار به بخش آرشیو پایگاه و سبک‌تر کردن محل به لحاظ خاک انباشته‌شده و انجام شیب بندی، در دفع رطوبت این بخش از کاخ آپادانا اقدام کرد.

نمایی از اتمام کار پس از عملیات شیب بندی در بخش شمال شرقی آپادانا

تهدید ویروس کرونا فرصتی جهت ساماندهی و تصحیح زیرساخت های گردشگری در مجموعه های تخت جمشید، نقش رستم و نقش رجب

با شیوع ویروس کرونا و تبدیل آن به تیتر یک رسانه ها و همچنین تعطیلی اماکن تاریخی و فرهنگی، فرصت مناسبی ایجاد گردید تا مجموعه هایی که به واسطه حجم گسترده گردشگران امکان ساماندهی همه بخشهای مجموعه برایشان مسیر نیست فعالیت های خود را آغاز نمایند.

بنابرگفته حمید فدایی مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با شیوع ویروس کرونا واحدهای فنی و حفاظت و مرمت در مجموعه های تخت جمشید و نقش رستم

اصلاح و ترمیم کف پوش های چوبی مسیر بازدید ضلع شمالی کاخ آپادانا تخت جمشید

ویرایش و نصب تابلوهای گردشگری محوطه نقش رستم

فرصت را مغتنم شمرده و با رعایت پروتکل های بهداشتی بخش عمده ای از فعالیتهای مرتبط با حفاظت و مرمت، ساماندهی و تصحیح زیرساخت های گردشگری را که پیش از این امکان انجام آن در روزهای عادی سال به دلیل تراکم حضور گردشگران با محدودیت مواجه بود، به خوبی اجرا نمودند.

در همین باره مصطفی رخشنده خو مدیر داخلی مجموعه نقش رستم نیز افزود: از جمله فعالیت های این مجموعه ها طراحی، ساخت و نصب اتاقک یگان حفاظت است که این اتاقک ها متناسب با نیازهای حفاظتی مجموعه اجرا و مجهز به سیستم های کنترلی گردید. وی ادامه داد عدم شیب بندی محوطه نقش رستم در ماههای پر بارش باعث آب گرفتگی محوطه نقش رستم حول کعبه زرتشت شده بود و این مسئله نیز در دستور کار قرار گرفت. همچنین تابلوهای راهنمای گردشگری محوطه ناقص بود و اطلاعات جامعی را در اختیار بازدید کنندگان قرار نمی داد لذا با استفاده از باستان شناسان خبره متن تابلوها ویرایش و تابلوها طراحی و نصب گردیدند.

رخشنده خو افزود: ترمیم آلاچیق ها، تابلوهای معرفی جانبی مجموعه ها، تصحیح مسیر برق کشی، بوته زنی و ساماندهی مجتمع خدمات رفاهی از جمله فعالیت هایی است که توسط کارگروه دفتر فنی مجموعه صورت گرفته و مجموعه های ذکر شده آمادگی استقبال از گردشگران را دارد.

انجام شیب بندی محوطه مجاور کعبه زرتشت در نقش رستم به منظور هدایت و دفع بهتر آبهای سطحی

پیوست نقش رستم و نقش رجب به پرونده میراث جهانی تخت جمشید در یونسکو

یاسر جوادی با همکاری گروه دفتر فنی نقش رستم

تخت جمشید یکی از پرآوازه ترین و برجسته ترین محوطه های باستانی ایران و نشان دهنده شکوه امپراتوری هخامنشیان است که در سال۱۳۵۸ به همراه چغازنبیل و میدان نقش جهان و به عنوان نخستین محوطه های ثبت جهانی ایران در فهرست آثار جهانی یونسکو به ثبت رسید. پس از سال ۱۳۵۸ روند ثبت میراث فرهنگی و طبیعی ایران به دلایل گوناگون از جمله وقوع جنگ برای مدت طولانی متوقف شد.
با سرعت گرفتن پیشرفت تکنولوژی و ابزار ارتباط جمعی نیاز به ثبت آثار تاریخی برای معرفی تاریخ و تمدن ایران ضرورت یافت، به طوری که از سال ۱۳۸۲ تا به امروز ۲۴ اثر میراث فرهنگی و طبیعی از ایران در لیست فهرست جهانی یونسکو به ثبت رسیده است.
پیوست(Extention) نقش رستم و نقش رجب به پرونده ثبت جهانی تخت جمشید اولین تجربه دفتر ثبت آثار به عنوان گسترش یک پرونده از آثار ایران است، چراکه پیوندی ناگسستنی میان آثار در حد فاصل ۴ کیلومتری تخت جمشید، نقش رجب و نقش رستم وجود دارد که توجیه کننده این اقدام خواهد بود.

مستندنگاری دقیق محیط با ابزارهایی همچون اسکن لیزر، آسیب شناسی و آسیب نگاری تخصصی، پژوهش های باستان شناسی، ساماندهی محوطه ها و حفظ حریم از جمله فعالیت هایی است که در این پرونده با دید ویژه و بر مبنای استانداردها و ضوابط سازمان میراث جهانی بدان توجه شده است.

در پایان باید خاطرنشان کرد، ثبت یک اثر در فهرست میراث جهانی سبب می‌شود علاوه بر محافظت و نگهداری و معرفی ارزش‌های آن به جهانیان به عنوان هدف اصلی، نوعی تبلیغات برای مقصد محسوب شود که به واسطه آن فعالیت‌های گردشگری در محوطه نیز افزایش می‌یابد. زمانی که فعالیت‌های گردشگری به خوبی برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی شوند، می‌توانند منابع مالی مهمی را برای محوطه و نیز برای اقتصاد محلی به ارمغان آورند. با سرریز شدن گردشگران برای بازدید از یک اثر که ثبت میراث جهانی شده ممکن است زیرساخت‌های مقصد نیز در ابعاد اقامتی، پذیرایی، ارتباطی و جاده‌ای و حمل و نقل زمینی یا هوایی بهبود یابد و کسب وکارهای کوچک و بزرگ محلی مرتبط با خدمات گردشگری به این واسطه شکل گیرد و افزایش اشتغال را به همراه داشته باشد.

از این طریق می‌توان امیدوار بود با توزیع درآمد، بهبود کیفیت زندگی مقصد در جنبه‌های اقتصادی و بهداشتی ممکن شود. از طرف دیگر با مشارکت جامعه محلی و توانمندسازی آنها با آموزش در فرآیند نظام عرضه گردشگری، مراقبت و نگهداری از آثار نیز به خوبی اجرایی می‌شود.(صیامیان گرجی، ۱۳۹۸)

منبع:

صیامیان گرجی، ابوالفضل، (۱۳۹۸)، چرا کشورها به دنبال ثبت آثار در فهرست میراث جهانی یونسکو هستند؟ بازیابی شده از آدرس:
/http://barzannews.ir

پاکسازی گسل های جانبی و ساماندهی جلوی نقش برجسته هرمز دوم ساسانی

فضل اله حبیبی کارشناس باستان شناسی دفتر فنی محوطه نقش رستم

در محوطه نقش رستم دو شکاف(گسل) اصلی با پهنای تقریبی بین ۵ تا ۲۵ سانتی متر از بالای کوه بصورت مورب به پایین آرامگاه اردشیر اول و نقش برجستهٔ هرمز دوم ساسانی وجود دارد. از این دو شکاف (گسل)، حجمی از آب های سطحی حاصل از بارندگی کوهستان نقش رستم به سمت پایین سرازیر می شوند. اما در طی سالیان متمادی این شکاف ها به وسیله خاک های آواری پر شده بودند (شکل۱ و۲).

شکل ۱: محل شکاف سمت راست آرامگاه اردشیر اول

۱: Extention

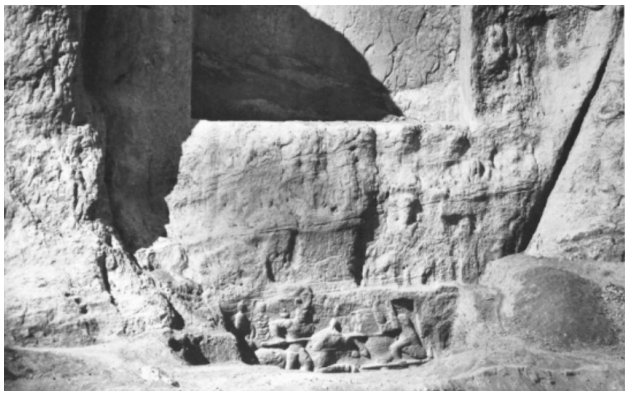

شکل ۲: تصویر قدیمی از محل شکاف سمت راست آرامگاه اردشیر اول و نقش برجسته هرمز دوم در نقش رستم

در حِین پروژهٔ مرمت نقش برجسته هرمز دوم ساسانی تصمیم برآن شد که این شکاف ها پاکسازی و سپس مرمت شود. در مرحله اول دفتر فنی نقش رستم با حضور کارشناس باستان شناسی اقدام به پاکسازی این شکاف ها نمود (شکل ۳).

شکل ۳: پاکسازی محل شکاف (گسل) سمت راست آرمگاه اردشیر اول

بعد از پاکسازی و شستشویِ شکاف ها، توسط استاد کار مرمت دفتر فنی جهت تثبیت مسیر و تغییر مسیر عبور آب و ممانعت از ورود آب های سطحی بر روی نقش برجسته هرمز دوم، شکاف ها با ملات پر شد (شکل ۴).

شکل ۴: مرمت شکاف (گسل) نقش رستم

در حین پاکسازی دو قطعه سنگ نقش دار، یک قطعه به ابعاد ۱۰/۵۰ در ۶ سانتی متر و یک قطعه به ابعاد ۹ در ۵/۵ سانتی متر شناسایی گردید. بعد از پاکسازی این سنگ های نقش دار و مقایسه با نمونه این شیء سنگی ها در خزانه تخت جمشید، مشخص شد این دو قطعه سنگ مربوط به گوش یکی از سرستون های گاو آرامگاه اردشیر در نقش رستم است. در واقع سنگ تراشان هخامنشی بر روی آرامگاه شاهان هخامنشی بعد از تراش سر ستون های آرامگاه ها گوش سرستون های گاو را بصورت جداگانه ساخته، و بعد به صورت نر و ماده گی در جای خود در سرستون قرار می دادند. این دو شیء سنگی توسط گروه مرمت دفتر فنی نقش رستم وصالی شد اما بخشی از این شیء سنگی که داخل سرستون گاو قرار می گرفت، متاسفانه یافت نشد (شکل ۵ و۶).

شکل ۵: قطعات گوش سنگی سرستون گاو آرمگاه اردشیر اول در نقش رستم

شکل ۶: گوش سنگی سرستون گاو آرامگاه اردشیر اول بعد از مرمت توسط گروه مرمت دفتر فنی نقش رستم

Photographer:Afshin Ariafar
Persepolis in winter /C.R

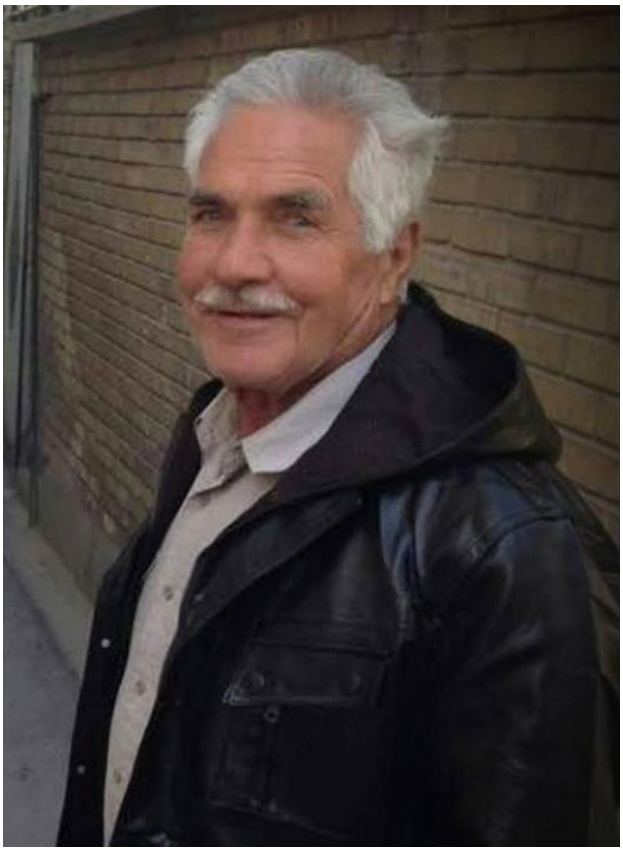

مصاحبه با آقای طهماسب زارع از پیشکسوتان مرمت مجموعه میراث جهانی تخت جمشید

آقای زارع با تشکر از شما که این گفتگو را پذیرفتید لطفا مختصری درباره خودتان و محل تولدتان برای خوانندگان فصلنامه خبری پارسه-پاسارگاد شرح دهید؟

من متولد سال ۱۳۲۱ در روستای شمس آباد هستم. تحصیلات ابتدایی را در دوره های شبانه شیراز به اتمام رساندم و از ۱۶ سالگی و از سال ۱۳۳۷ در تخت جمشید مشغول به کار شدم

چطور شد سر از تخت جمشید درآوردید؟

پدر من، فرهاد زارع از اولین افرادی بود که با پروفسور اشمیت در بخشهای حفاری و نگهبانی همکاری داشتند.

زمانی که گروه مرمت گران ایزمئو در روستاهای اطراف تخت جمشید فراخوان جذب نیروی کار دادند من نیز به تخت جمشید رفتم و مشغول به کار شدم. کاخ تچر و هدیش از جمله اولین مکان هایی بود که در آنجا مشغول به کار شدم.

کار در ماه های آغازین بدین صورت بود که تنها در کنار دست استاد کاران ایتالیایی از طریق دیدن، روش های کار را آموزش می دادند، یعنی کار کردن آنهارا می دیدیم یاد می گرفتیم و انجام می دادیم.

افرادی که علاقه و استعداد بیشتری از خود نشان می دادند به پیشرفتهای بهتری نیز دست پیدا کردند و تعداد کمی از این افراد توانستند بعنوان مرمتگر از تخت جمشید باز نشسته شوند. از جمله افرادی که همزمان با من وارد تخت جمشید شدند اما بیشتر از ۲ یا ۳ سال نتوانستند در تخت جمشید ادامه کار دهند آقایان اسدالله زارع، سهراب زارع، داراب زارع و امان الله زرارع را می توان نام برد.

بعد از حدودا ۴ سال که بعنوان کارشناس و سنگ تراش مشغول به کار بودم با راهنمایی های آقای بیلیاتی انزو که متخصص سنگ تراشی و معمار بود با جوانتر هایی که به ما اضافه می شدند کار حجاری را انجام می دادیم.

در کدام بخشهای تخت جمشید کارکرده اید؟

من تقریباً در تمام قسمتهای تخت جمشید کار کرده ام.

لطفاً کمی برای ما و خوانندگان علاقه مند توضیح دهید سنگهارا چگونه استخراج می کردید؟

ما به هیچ عنوان از دینامیت استفاده نمی کردیم. با دست و پتک سنگ ها را از سفتی به نرمی می رساندیم سپس آنها را به ابعادی که احتیاج داشتیم نازک می کردیم. تا اینکه اداره آبیاری مارا برای تعمیر سد کوروش برد و آنجا بود که دیدیم از سیم برهایی استفاده می شود که کیفیت خیلی خوبی برای برش زدن سنگ دارد و از آن به بعد بود که اداره آبیاری دستگاهشان را به ما نیز دادند و ما توانستیم سد داریوش را به یک کیلومتر پایین تر انتقال دهیم.

به جز تخت جمشید چه آثار تاریخی دیگری را

مرمت کرده اید؟

من در پاسارگاد هم کار کرده ام فکر می کنم در دهه ۵۰ در پاسارگاد کار می کردم. از جمله مرمت پله های آرامگاه کوروش، جمع آوری ستون هایی که اطراف آرامگاه قرار داشت و مرمت بخشهایی از کاخ اختصاصی. به عنوان مثال پایه هایی که زیر آنها دچار پوسیدگی شده بود را برمی داشتیم و آن قسمت را تراشیده و با سنگ سالم از همان نوع پرکرده و ستون را درجای خود قرار می دادیم البته طوری این کار را انجام می دادیم که در آینده بخش

مرمت شده قابل تشخیص باشد. سنگها را هم از معدن الماس بری و یا کوه رحمت استخراج می کردیم.

حدود سال های ۱۳۵۵ تا ۱۳۵۷در بازچینی پله های کعبه زرتشت هم کار کردم. مجسمه های شوش را در دهه پنجاه مرمت کردم که اکنون در موزه ایران باستان است. کنگاور کرمانشاه سال ۱۳۵۱ و گنج نامه همدان هم سالهای ۱۳۷۲-۷۳ از جمله مکانهای دیگری است که در آن جا کار کرده ام.

نحوه ارتباط کلامی شما با استادان ایتالیایی به چه صورت بود؟

تعدادی از آنها فارسی می دانستند و با ما ارتباط بر قرار می کردند ما هم کم کم شروع به آموختن زبان ایتالیایی کردیم تا اینکه در سال ۱۳۵۷ با برگزاری مسابقه ای ۶ نفر از ما برای آموزش علمی مرمت انتخاب و برای یک دوره شش ماهه به ایتالیا فرستاده شدیم که دوماه از آن در دانشگاه پروجا و چهار ماه دوره سنگتراشی را در شهر کارارا گذراندیم. در آن دوره به غیر از من آقایان داریوش حسین زاده، حسن راهساز، روح الله اسماعیلی، غلام علی پور (مرحوم شده اند) و احمد علی فلاحی شرکت داشتند پس از بازگشت، من کماکان به فعالیت مرمتی مشغول بودم، البته در فصل هایی که مسافر مجموعه زیاد بود نگهبانی هم می کردیم. تا سال ۱۳۷۳ که بازنشسته شدم.

آقای زارع به عنوان یک پیشکسوت مرمت، و شخصی که مرمت را در هر دو دوره پیش و پس از انقلاب تجربه کرده اید، مرمت پیش و پس از انقلاب چه تفاوتی داشت؟

پیش از انقلاب امکانات بهتر و بیشتری در اختیار ما بود البته برخی وسایل مانند پتک های بزرگ را خودمان می ساختیم و برای کارهای ظریف کاری قلم سنگتراشی و فرز از خارج وارد می شد. برای مرمت از سیمان و مفتول های فلزی استفاده می کردیم اما امروز از "لدان" استفاده می شود. البته آن زمان از چسبی به نام "سینتولیتو" برای چسباندن قطعات سنگی نیز استفاده می کردیم.

آیا شما شاگردانی هم در این راه تربیت کردید؟

بله آقای شمخال زارع و رضا لطیف. البته تعدادی از آنها هم فوت کرده اند.

آقای زارع لطفا کمی از زندگی خانوادگیتان بگویید؟کی ازدواج کردید و چند فرزند دارید؟

سال ۱۳۴۱ ازدواج کردم و هشت پسر دارم که همگی خدمت رفته و ازدواج کرده اند. من همزمان با کار در تخت جمشید ساعات بعد از کار فعالیت دامداری و بنایی نیز داشته ام و کماکان نیز تا جایی که بتوانم انجام می دهم.

از اینکه وقتتان را برای انجام این مصاحبه در اختیار ما قرار دادید از شما سپاسگزاریم.

مصاحبه: یاسر جوادی

آماده سازی و تنظیم: مهرناز بردبار

بقایای باروی شمالی نقش رستم

کشف کتیبه های نویافته پهلوی ساسانی بر فراز نقش رستم

ابوالحسن اتابکی – فضل اله حبیبی

عموما زبان های ایرانی میانه زبان پارسی میانه(۳۰۰ پیش از میلاد – ۸۰۰ میلادی) را با خطوط پهلوی می نگاشتند که این خطوط خود ریشه در خط آرامی داشته و به زیرشاخه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

۱.پهلوی اشکانی با خطوط گسسته که با آن زبان پارتی را می نوشتند.

۲.پهلوی ساسانی کتیبه‌ای که کتیبه‌های پارسی میانه و حروف سکه ها و برخی مهرها را بدان می‌نوشتند.

۳.پهلوی ساسانی پیوسته(یا پهلوی کتابی) که کتاب‌های پارسی میانه و برخی از متون دینی، داستان ها و اندرزها بدان نوشته شده و به شکل پیوسته نگاشته می شده است.

۴.پهلوی زبوری یا مسیحی، مانوی و برخی دیگر خطوط که همگی ریشه در خطوط آرامی دارند.

ویژگی های خطوط پهلوی پیچیدگی و ابهام خطوط، املای تاریخی و شبه‌تاریخی و داشتن هزوارش است بدین معنی که در نوشتن متن‌های پهلوی گاه واژه ای را به زبان آرامی می‌نوشتند اما هنگام قرائت فارسی می‌خواندند همین پیچیدگی و ابهام باعث گردید که مغان دین بهی زرتشتی در اواخر دوره ساسانی دست به ابتکار نوینی زنند و از روی خطوط پهلوی مبادرت به ابداع خط اوستایی نمایند که دارای فونتیک و حروف گسسته بود و بدین سان توانستند نوشته های دینی خود را بدون املای تاریخی و با زبان اوستایی کهن به نگارش در آورند.

اما در طول دوره تاریخ ساسانی نگارش خطوط پهلوی به روی صخره ها، آثار باستانی، سنگ ها، سکه ها و مهرها ادامه پیدا کرد تا جایی که کتیبه های متعددی از شاهان ساسانی، مغ مردان(موبدان)، بزرگان و مردم عادی باقی مانده است. در این میان از شمال دشت مرودشت(کامفیروز) تا جنوب آن که منتهی به دریاچه بختگان می گردد کتیبه های متعددی به خط پهلوی نگاشته شده است. شمالی ترین این کتیبه ها که تا به امروز کشف گردیده: یک «کتیبه سنگ گور»در تنگ امامزاده اسماعیل ابرج است که در نزدیکی جاده مرودشت به اقلید واقع شده و جنوبی ترین این کتیبه ها نیز «کتیبه خصوصی»مقصودآباد در جنوب تخت جمشید واقع گردیده که هر دو آنها به«خط پهلوی کتابی» نگاشته شده اند. اما کلونی و تمرکز کتیبه های پهلوی در حوالی شهر استخر و دامنه و فراز کوه حسین واقع گشته که روزگاری زادگاه آیینی شاهان ساسانی بوده است. جدا از کتیبه اردشیر و شاهپور اول ساسانی و کتیبه کرتیر در نقش رستم،کتیبه شاهپور اول و کرتیر در نقش شهریاران؛ و همچنین کتیبه شاهپور سکانشاه و سلوک داور در تخت جمشید از مهم ترین کتیبه های پهلوی به شمار می

شواهد استقرار دوره ساسانی بر فراز نقش رستم

نمونه کتیبه های شناسایی شده بر فراز نقش رستم

روند که به دستور شاهنشاهان ساسانی و درباریان آنها نگاشته شده اند. دیگر کتیبه های حک شده بروی صخره ها و سنگ های این مکان، وابسته به مردم عادی و گاها روحانیون و یا بزرگان شهر استخر است که در این حوالی نوشته هایی را با خطوط پهلوی کتابی برای سنگ مزار بکار برده اند. بررسی های انجام شده از زمان ارنست هرتسفلد(۱۳۱۰خورشیدی) تا کنون بیانگر این است که بیش از ۹۸ درصد کتیبه های پهلوی در دامنه شهر استخر و نقش رستم همگی کتیبه های سنگ گور می باشند که اغلب در دامنه و ارتفاعات پایین با خط پهلوی کتابی نقر گردیده اند. اما بررسی های اخیر توسط نگارندگان بر فراز کوه حسین و آرامگاه های شاهان هخامنشی چهره دیگری از کتیبه های پهلوی را نمایان کرد که اغلب این کتیبه ها، دیگر کتیبه های سنگ گور را در بر نمی گیرند بلکه کتیبه های خصوصی هستند که مربوط به ساخت و ساز بر فراز کوه نقش رستم، نگرش جامعه شبانی آن روزگار، اندرزهای پارادوکس گونه، تک نگاره های دعاگونه و در مواردی نادر کتیبه سنگ گور را در بر می گیرند. تعداد بسیار این کتیبه ها که بیش از بیست کتیبه به خط پهلوی کتابی را در بر می گیرد نه تنها باعث شگفتی شده بلکه از سویی بیانگر بی خبری جامعه باستان شناسی از آثار متعدد فراز کوه نقش رستم بود. دشواری پیش روی از بررسی و مطالعه این آثار نیز متعدد است. اغلب این کتیبه ها در اثر فرسایش و گذر زمان چنان دچار ساییدگی و تخریب قرار گرفته اند که به ندرت با چشم دیده می شوند و همین امر باعث گردید که در خوانش آنها با مشکلات متعددی روبرو گردیم. البته عمق پایین نگارش که ویژگی کتیبه های خصوصی پهلوی است نیز در فرسایش این کتیبه ها و دشواری خوانش آنها بسیار تاثیر گذار است. با این وجود بیشتر این کتیبه ها که در سال ۱۳۹۸ خورشیدی بوسیله ابوالحسن اتابکی(پژوهشگر تاریخ و زبان های باستانی) و فضل اله حبیبی(کارشناس باستان شناسی مجموعه نقش رستم) برای نخستین بار کشف گردیده توسط ایشان مطالعه و مورد خوانش قرار گرفته و آماده چاپ در مقالات معتبر علمی است. رویکرد دوباره بر فراز کوه نقش رستم و اطراف آن در آینده نزدیک نه تنها توجه جامعه باستان شناسی و گروه زبان های باستانی و تاریخ را به خود جلب می کند بلکه تداعی کننده یک محوطه مهم گردشگری بر فراز آرامگاه های شاهان بزرگ هخامنشی در آینده می باشد.

منابع:

عریان، سعید. ۱۳۸۲.کتیبه های پهلوی میانه، سازمان میراث فرهنگی.
کلایس، ولفرام. ۱۳۵٤. گزارش های باستان شناسی در ایران، ترجمه سروش حبیبی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
نصرالله زاده، سیروس. ۱۳۸۱. کتیبه های پهلوی سنگ مزار دهکده حسین آباد، اثر-۳٤ بهار و تاریستان ۱۳۹۱ص.۲۲۳-۲۲٦.
واندنبرگ، لویی. ۱۳٤٥. باستان شناسی ایران باستان، ترجمه عیسی بهنام، تهران، دانشگاه تهران.
هرتسفلد، ارنست امیل. ۱۳۸٤. ایران در شرق باستان، ترجمه همایون صنعتی زاده، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

ضرورت آموزش به منظور تامین راهنمای گردشگری تخصصی در حوزه پایگاه های میراث جهانی

فریبا حاتمی، راهنمای گردشگری تخصصی در حوزه میراث فرهنگی- پاسارگاد

سازمان های بین المللی از قبیل سازمان جهانی گردشگری پیش بینی کرده اند که شمار گردشگران در دهه های آتی افزایش خواهد یافت و این امر به صورت خاص در قاره آسیا مصداق خواهد داشت. این رشد شمار گردشگران، سبب تشدید مشکلات موجود حتی در پایگاه های میراث جهانی از جهت فقدان آگاهی درباره اهمیت فرهنگی و میراثی این مکان ها، تراکم گردشگران و تجاری شدن فرهنگی این محوطه ها و مقاصد گردشگری خواهد شد. هر قدر تماس گردشگری جهانی با محوطه های میراثی به صورت فزاینده ای افزایش یابد، به همان نسبت فشارهای مربوط به مواجهه با این چالش ها نیز پررنگ تر می شود. افزون بر آثار منفی گردشگری انبوه و هدایت نشده در محوطه های میراث، افزایش گردشگری نوظهور نیز سبب برجسته شدن نیاز به آموزش راهنمایان خاص میراث فرهنگی برای پایگاه های میراث جهانی می شود. تاکید سازمان جهانی یونسکو، آموزش راهنمایان حرفه ای به عنوان کلید ارتقای صنعت گردشگری و شبکه گردشگری می باشد. راهنمای متخصص میراث فرهنگی باید برخی مهارت های خاص را کسب کند که فراتر از تکنیک های اساسی لازم برای راهنمایان گردشگری است.

با توجه به لزوم وجود راهنمای گردشگری متخصص در محوطه های جهانی، کارگاهی در مرداد ماه ۹۸ با هدف برگزاری برنامه های آموزشی و اعطای گواهینامه بین المللی در زمینه راهنمای تخصصی میراث فرهنگی برای پایگاه های میراث جهانی یونسکو، در مجموعه جهانی بیستون واقع در استان کرمانشاه با حضور نمایندگانی از سوی سازمان یونسکو، معاونت میراث فرهنگی و ریاست پایگاه های میراث فرهنگی کشور و همچنین مدرسانی از ایتالیا و ویتنام برگزار گردید. یکی از اهداف اصلی این کارگاه، زنده نگه داشتن میراث فرهنگی با توسل به صنعت گردشگری بوده است. چالش هایی که میراث فرهنگی با آن روبروست، در این کارگاه مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت که در این میان نقش راهنمای گردشگری فرهنگی بسیار حائز اهمیت است.

یکی دیگر از مطالب مورد آموزش، توجه و درک ارزش محوطه های میراث فرهنگی بود. هر راهنمای تخصصی گردشگری بایستی معیارهای ده گانه ارزیابی ارزش منحصر به فرد جهانی میراث فرهنگی و طبیعی برای ثبت در فهرست جهانی یونسکو را بداند. آنها باید بتوانند فراتر از راهنمای ساده گردشگری به نشر دانش درباره اهمیت فرهنگی محوطه میراث جهانی بپردازند و از شیوه های محافظت از این محوطه ها مطلع باشند. یک راهنما باید بتواند این دانش را به گزارش ها و تفسیرهای جالب و آگاهی بخش تبدیل کند. آنها باید بالاترین سطح کسب تجربه و رضایت بازدیدکنندگان را در این محوطه ها تسهیل کنند و به توسعه پایدار گردشگری میراث در این محوطه ها و به حداکثر رساندن منافع گردشگری برای جامعه محلی و بازدیدکنندگان کمک کنند. میراث فرهنگی عبارتست از بیان خلاقانه موجودیت مردمانی در گذشته دور، گذشته، نزدیک و حال. میراث فرهنگی گویای سنت ها، باورها و دستاوردهای یک کشور و مردمان آن است. راهنمای تخصصی گردشگری بایستی محوطه میراث جهانی، بازدیدکنندگان و جامعه محلی را به خوبی بشناسد تا با استفاده از این آگاهی، چشم انداز را تدوین و برنامه ریزی کند و به پایش عملکردها بپردازد.

در بحث تفاوت ارائه و تفسیر باید خاطر نشان کرد که ارائه به معنای چینش دقیق و برنامه ریزی شده اطلاعات و دسترسی فیزیکی به محوطه میراث فرهنگی است که معمولا راهنمایان حوزه میراث این کار را انجام می دهند. به همین علت، ارائه عمدتا شیوه ای یکسویه از ارتباط است؛ اما تفسیر عبارتست از هنر توضیح مطالب جدید یا ناشناخته با زبان و ایماژهای آشنا برای شرکت کنندگان. کار مفسر میراث عبارتست از کمک به دیگران برای درک و ارزش قائل شدن برای میراث فرهنگی یا طبیعی از طریق استفاده از فرایندهای مختلف ارتباطاتی که هدف از آن عیان ساختن معناها و ارتباط ها باشد. در واقع، هدف اصلی این کارگاه مجهز کردن راهنمایان میراث به دانشی است که استفاده از آن می تواند به راهنمایان کمک کند تا در محافظت بهتر از محوطه ها و توسعه محلی نقش ایفا کنند.

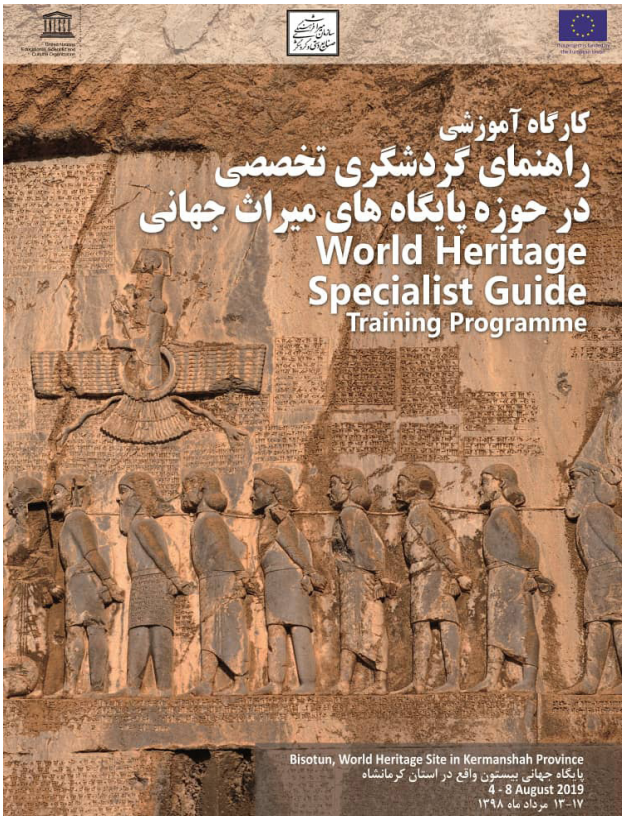

پس از آموزش تخصصی راهنمایان باید قادر باشند:

- به اهمیت پایگاه های میراث جهانی و تهدیدهای متوجه آن پی ببرند.
- به ارزش محوطه های میراث واقف شوند و این مهم را به دیگران منتقل کنند.
- با شیوه محافظت از محوطه های میراث آشنا شوند و این شیوه ها را تشریح کنند.
- نقش راهنمایان میراث را در محافظت از محوطه های میراث درک کنند.
- بازدیدکنندگان محوطه های میراث را به گونه ای مسئولانه هدایت کنند.
- بر بازدید کنندگان به گونه ای تاثیر بگذارند که آنها حامیان محوطه های میراث شوند.

جوامع محلی را در برنامه های تفسیر محوطه های میراث درگیر کنند.

معرفی کاروانسراهای حوزه فرهنگی پاسارگاد

فرهاد زارعی کردشولی و حمید رضا کرمی، کارشناسان باستان شناسی پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

سفر و سیاحت از دیرباز مورد توجه مردم سرزمین های مختلف بوده است. برخی سفر ها به دلیل کاری و تجاری برخی به جهت تفریح و سرگرمی و دیگر سفرها نیز برای زیارت بوده است. این سفرها یا به صورت گروهی، کاروانی و یا انفرادی بوده است. بیشتر سفرها نیز با چهارپایانی همچون اسب، شتر و یا الاغ انجام می شده است. با توجه به مسافتهای طولانی میان شهرها و آبادی ها برای رفاه حال مسافران ساختمانهایی ایجاد گردید که کاروانسرا و رباط نامیده می شوند. در سرزمین ایران تعداد زیادی کاروانسرا در مناطق بیابانی، کوهستانی و دشت ها در دوره های مختلف با توجه به اقلیم و وضعیت جغرافیایی هر منطقه ساخته شده است. نوع اقلیم و آب و هوا در نقشه و مصالح بکار برده شده در ساخت کاروانسراها بسیار تاثیرگذار بوده است. در منطقه پاسارگاد و مناطق پیرامون آن از دیرباز به دلیل اهمیت آن در دوره تاریخی(خصوصا هخامنشی)و دوره اسلامی(معروف شدن آرامگاه کوروش بزرگ به گور مادر سلیمان نبی ع) و هم قرار داشتن در راه اصلی دسترسی مناطق جنوبی با مناطق مرکزی ایران، چندین کاروانسرا با طرح، نقشه و مصالح گوناگون ساخته شده است که اشارهای کوتاه به آنها می شود:

کاروانسرای مظفری:

بنای کاروانسرای مظفری در یکصد متری شمال آرامگاه کوروش در محوطه میراث جهانی پاسارگاد قرار گرفته است. این بنا هم اکنون دربرگیرنده یک حیاط با گستره ۱۶/۴۰ در ۱۸/۵۰ متر است که پیرامون آن باقیمانده رواق با حجره ها، اصطبلها و اتاقهایی با کاربری دیگر به چشم میخورد. مصالح استفاده شده در ساخت کاروانسرا شامل بلوکهای سنگی سپید رنگ است که از دیگر بناهای هخامنشی پاسارگاد آورده شده و در ساخت آن مورد استفاده قرار گرفته است. جهت پیوند بلوکها به یکدیگر از ملات گچ استفاده شده و در برخی جاها نیز ملات به کار نرفته است. بر پایه منابع تاریخی و آثار برجای مانده در دوره آل مظفر (۷۴۳ تا ۷۹۵ه ق) که از حاکمان محلی فارس می باشند پاسارگاد بار دیگر مورد توجه قرار می گیرد و در این زمان تعبیرهای (فارس) به عنوان (ملک سلیمان) و (پادشاه فارس) به عنوان (وارث ملک سلیمان) رواج کلی می یابد (شاپورشهبازی، ۱۱۲:۱۳۷۹). در این دوره شاه شجاع مظفری (۷۵۹ تا ۷۷۶ه ق) ملقب به ابوالفوارس و از ممدوحان حافظ، این کاروانسرا را برپا کرد تا مکانی برای استراحت و مامن مسافران باشد. مرحوم علی سامی در جریان کاوشهای باستانشناسی و کارهای حفاظتی در محوطه پاسارگاد در سال ۱۳۳۸ در این بنا یک قطعه سنگ کتیبهدار با اندازه ۶۷ در ۴۵ سانتیمتر پیدا کرده است که با خط ثلث روی آن "السلطان المطاع ابوالفوارس" حک شده است. همچنین در جریان کاوش کاخ مسکونی کوروش چند سکه مربوط به شاه شجاع به دست آمده که احتمال دارد مربوط به کارگرانی بوده که سنگهای کاخ را برای ساخت کاروانسرا جابجا می کرده اند (سامی، ۶۹:۱۳۳۸). در دوره فعالیت سامی در پاسارگاد بخشی از ساختمان کاروانسرا در قسمت غربی بازسازی شده که از آن برای انجام امور اداری و ساختمان فنی مورد استفاده قرار گرفته است.

کاروانسرای قوام آباد:

این کاروانسرا دارای ۴ ایوان با درازای ۷۹,۵ مترشمالی ـ جنوبی و پهنای ۷۸ مترشرقی ـ غربی است. درب ورودی بنا در سمت جنوب است و دارای تزیینات مقرنس آجری ساده ای با کاشیهای کوچک در ابعاد ۵*۵ سانتیمتر با لعاب قهوه ای، سیاه، لاجوردی و سفید است. در گذشته کتیبه ای بر سر در کاروانسرا با تاریخ ۱۱۲۲ هجری قمری بوده است که شوربختانه این کتیبه در سال های اخیر مفقود شده است. در سوی ایوان جنوبی کاروانسرا، ۷ سکوی نشیمن در سمت چپ و شش سکو در سمت راست ایجاد شده است. این سکوها اندازه ای با درازای ۳/۲۰ ، پهنای ۲/۲۰ و بلندای ۳ متر است و سه طاچه در سه جهت شمال، شرق و غرب دارد. ایوانها دارای بلندای ۷/۴۰، پهنای ۴ و درازای ۳/۱۰ متر است. گنبد موجود بر فراز ورودی به صورت دو پوسته ساخته شده است. در ساخت کاروانسرا از مصالح سنگ، آجر و چوب با ملاط آهک و گچ استفاده شده است. این کاروانسرا بر سر راه کاروانرو مناطق مرکزی فارس به سمت شمال و شرق فارس ایجاد شده است.

تصاویری از بخش شمالی کاروانسرای قوام آباد، تاقهای آجری و تزیینات کاشیکاری آن

کاروانسرای سنگی چمبیان (شهید آباد):

در فاصله ۳۵ کیلومتری شمال پاسارگاد روستایی وجود دارد که شهید آباد یا چمبیان نام دارد. در بررسی های باستان شناسی پیرامون این روستا آثار بسیار ارزشمندی از دوره تاریخی و اسلامی شناسایی گردید که از مهمترین آثار اسلامی شناسایی شده می توان به کاروانسرا، پل و تپه اسلامی اشاره نمود که همگی مربوط به دوره صفوی می باشند. کاروانسرای سنگی در فاصله ۱۳۰ متری جنوب روستا و در کرانه باختری رود پلوار قرار دارد. این کاروانسرا در مسیر راه کاروانی دشت پاسارگاد و مرغاب به سوی شمال فارس (آباده و ایزدخواست) و سرحدات شرقی فارس (به سمت کرمان و یزد) ایجاد شده و دارای چهار ایوان با درازای ۶۰ متر (شمالی ـ جنوبی) و پهنای ۵۵ متر (شرقی ـ غربی) و یک ورودی در ایوان جنوبی است. در ساخت این کاروانسرا تماما از سنگ های طوسی رنگ (بومی) با ملات گچ یا آهک نیم کوب (زبره) استفاده شده است. به دلیل گذر زمان و عدم رسیدگی به آن بخش هایی از کاروانسرا فرو ریخته است.

نمای عمومی بخش شرقی کاروانسرای چمبیان

نمایی از تاقهای بخش شمالی و جنوبی کاروانسرای چمبیان

نحوه اجرای گنبد های ایوان جنوبی کاروانسرای چمبیان

منابع:

- سامی، علی(۱۳۳۸)، پاسارگاد قدیمی ترین پایتخت شاهنشاهی هخامنشی، تهران، اداره کل باستان شناسی
- شاپور شهبازی، علیرضا (۱۳۷۹)، راهنمای جامع پاسارگاد، شیراز، بنیاد فارس شناسی

سنگ نگاره کمان داران شوش

امروزه تعداد زیادی از قاب های رنگی زیبا که از بقایای کاخ آپادانای شوش، ساخته شده توسط داریوش اول به دست آمده، زینت بخش تالار هخامنشیان در موزه لوور است. این قاب های آجری که احتمالا قسمتی از تزئینات داخلی کاخ آپادانای شوش بوده اند، از آجرهای لعابدار و خوش رنگی ساخته شده اند و سربازان و کمان داران هخامنشی را به صورت برجسته به تصویر کشیده اند. این آثار که در پی حفریات مارسل دیولافوا (اوایل قرن ۱۹) و به شکل پازل های پراکنده از آجرهای منقوش و لعاب دار یافت شد، پس از انتقال به لوور، توسط کارشناسان موزه ترکیب نهایی خود را نشان دادند.

سنگ نگاره کمانداران بخشی از این تزئینات آجری کاخ آپادانای شوش است که از آجر سفالی براق ساخته شده و بلندی آن ۴٫۷۵ متر و پهنای آن ۳٫۷۵ متر می‌باشد. هرودوت تاریخ‌نگار یونانی این سپاه برگزیده را فناناپذیر (جاویدان) می‌دانست.